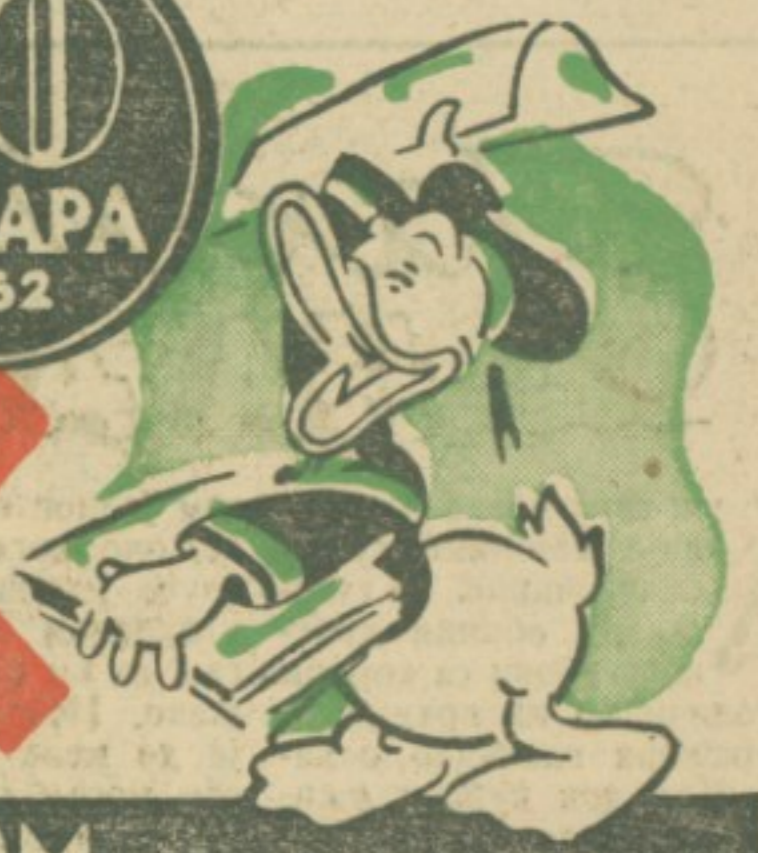

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

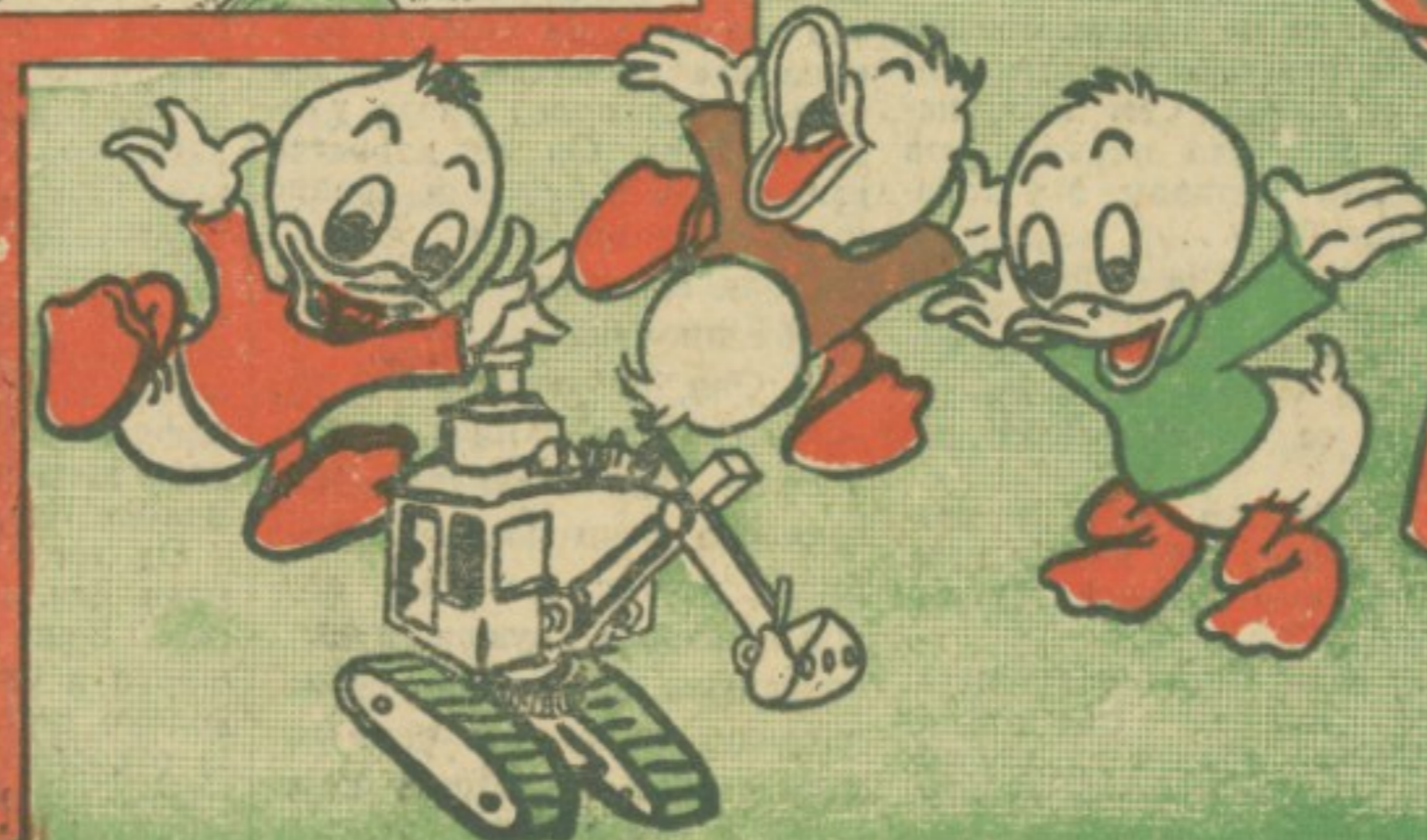
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 157 — Субота, 1 јануар 1955

Мици и Шива као истраживачи

12

Срећна
Нова
Година

Јахачи НА АЈКУЛАМА

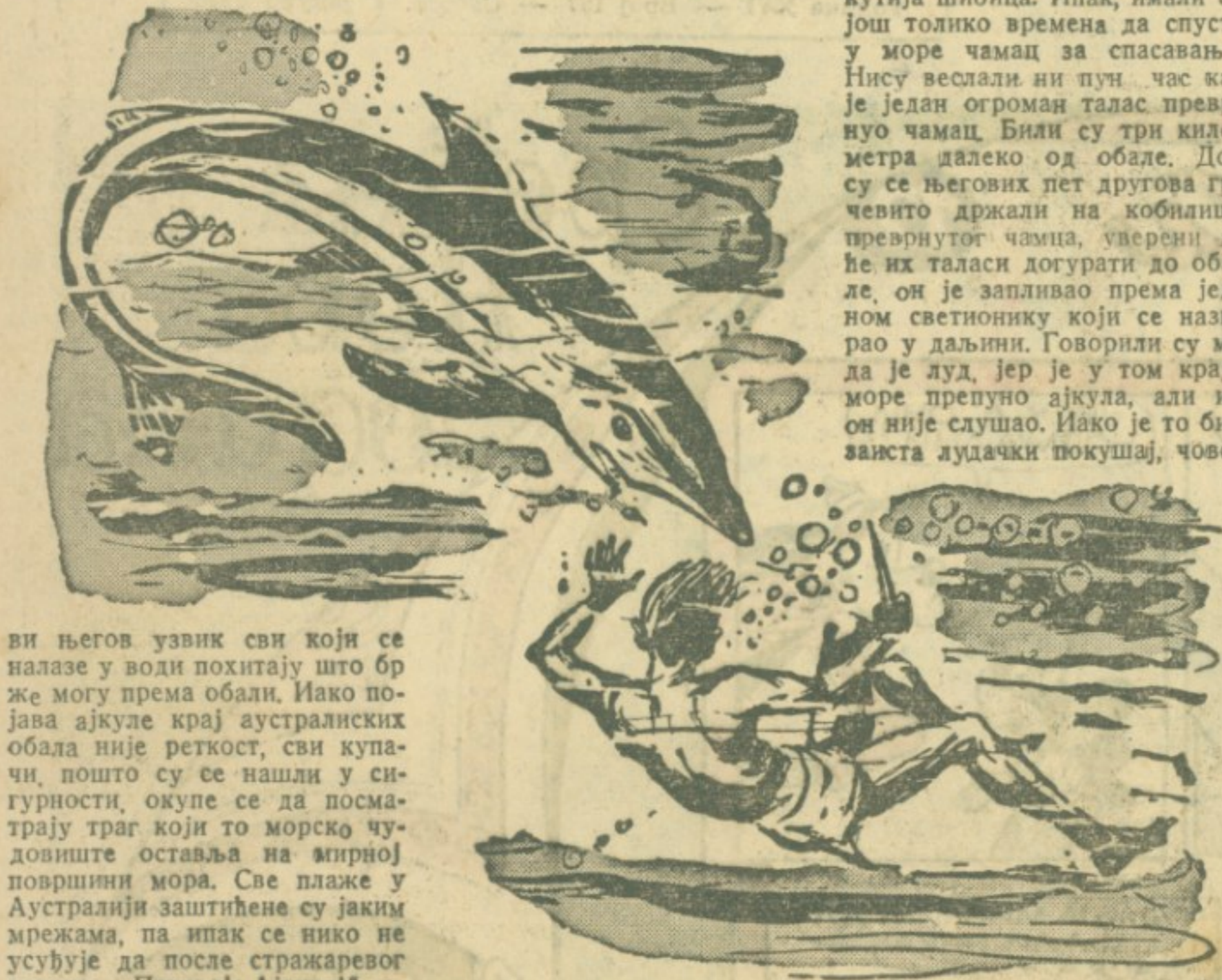
Дуж свих обала Аустралије нанизане су осматрачнице. То су у ствари обични дрвени стубови са корном или столчицом на врху, одакле стражари пажљиво осматрају океан док купачи уживају у топлој, плавој води. Понекад се с врха једне од осматрачница разлегне узвик: — Пажња! Ајкула!

Стражар обично не понавља своју опомену, јер већ на пр-

сам једног старог, седог човека, око кога се била окупала група малишана. По њиховим узбуђеним лицима закључио сам да им прича нешто занимљиво. Неколико пута допра је до мене реч „ајкула“. Нисам могао да издржим и пришао сам им. Касније сам дознао да је седи господин доктор Кенет Џонсон, познати природњак, који је годинама путовао по Пацифику проучавајући његове становнике.

Старац, смећећи се, погледа своје мале слушаоце, па настави:

— Испричаћу вам нешто. Познајем једног морнара који је недавно доживео авантуру од које би се и најсмелијим људима коса дигла на глави. Он и још петорица другова чинили су целу посаду на једном малом броду за обалску пловидбу између Сејшелских Острва. Једном, за време буре, њихов брод се преврнуо као да је био кутија шибица. Ипак, имали су још толико времена да спусте у море чамац за спасавање. Нису веслали ни пун час кад је један огроман талас преврнуо чамац. Били су три километра далеко од обале. Док су се његових пет другова грчевито држали на кобилици преврнутог чамаца, уверени да ће их таласи догурати до обале, он је запалио према једном светионику који се назирао у даљини. Говорили су му да је луд, јер је у том крају море препуно ајкула, али их он није слушао. Иако је то био заиста лудачки покушај, човек

ви његов узвик сви који се налазе у води похитају што брже могу према обали. Иако појава ајкуле крај аустралиских обала није реткост, сви купачи, пошто су се нашли у сигурности, окупе се да посматрају траг који то морско чудовиште оставља на мирној површини мора. Све плаже у Аустралији заштићене су jakim мрежама, па ипак се нико не усуђује да после стражаревог узвика: „Пажња! Ајкула!“ остане у води. Јер, и поред свих мера предострожности догађа се да необазриви купач стигне до обале без руке, ноге или да уопште не стигне до ње.

— Зар су њени зуби заиста тако оштри? — запито је један црни дечак од неких дванаест година баш у тренутку кад сам им пришао.

је за ту своју безумну храброст био награђен. Допливао је до светионика без иједног непријатног „сусрета“. А кад је са чуварем светионика и његовим помоћником дошао по своје другове, нашли су само преврнут чамац и око њега, усред плавог океана, велику црвену мрљу. У даљини виде-

ле су се неке велике сенке како просепају воду.

Деца су, потресена причом, ћутала. Само су њихове очи молиле да им још прича. И старац, милујући косу једног буцимастог плавог дечака, настави:

— А знате ли да има људи који се из чистог спорта боре са ајкулама, као што се шпански тореадори боре са биковима?

Деца су ћутала, јер за то до тада нису била чула.

— Стари Хавајци необично су волели тај спорт и њихови владари имали су „водене арене“, — почео је своју причу стари природњак. — То су били кружни зидови саграђени у води, близу обале, који су имали само један отвор — за ајкуле. Ајкуле су долазиле у арену примамљене комаћем сировог меса и чим би се то морско чудовиште нашло унутра отвор би затварао великом покретном браном. Тада би са ивице зида, само с другим, танким и оштрим ножем у руци, „торедор“ скочио у арену.

Међу овим људима било је правих шампиона, који би само у току једне године савладали преко стотину ајкула. Али, раније или касније, сваки би од њих платио главом. Као што, уосталом, и тореадори једном заувек плате све своје раније успехе.

Доморочи са острва у јужним морима већ су давно напустили овај опасни спорт, али последњих година њега су прихватили неки Европљани и Американци. Наравно, они се не боре у „воденим аренама“, али је њихов начин борбе исто толико опасан. Један од њих је капетан рибарског брода Валас Касвел. Ајкуле су му покидале толико рибарских мрежа да он данас не може да види ајкулу а да одмах не скочи у воду да јој се освети. Ево како он то чини. Он чека да ајкула зарони под његов рибарски чамац, а тада скаче на њу, левом руком је хвата за пераја и ножем, који држи у десној, пара јој мишиће на леђима. Ајкула, једном рањена, не опире се више и пада на дно. Досад је капетан Касвел увек био победник. Како ће даље бити...

Други, још смелији од њега, нападају ајкулу одозго и ножем јој парају трбух.

Но, прави спортисти уопште не убијају ајкуле. Они их ја-

шу. Познајем морнаре који су у томе прави вештаци. Скочивши на ајкулу одозго, они је чврсто обгрле и стегну ногама, држећи се бочних пераја која им служе као узде. И на том необичном парипу они једе по површини океана и роње у његове дубине.

Ево правила те спортске игре: изабере се ајкула, не сувише велика, и то од оних које ми зоолози називамо „ајкула-кит“. Оне су мање опасне од својих „рођака“, белих ајкула и ајкула „чекићара“, а хране се малим рибама. Чамцем се дође сасвим близу ње и, хоп! у седло! То није много опасно. Једино што може да се догоди то је да немирни „коњић“ забаци јахача и да га ошине својим jakim репом. Али, човек никад не може бити сигуран да се он и његов коњ неће наћи лице у лице с правом ајкулом, која може зазелети да одвали један добар бифтек од коња или од јахача. А ако је много гладна...

„Јахача тада може да спасе само нож, одважност и присебност. Да, одважност. Прешле године догодио се један случај у коме је један четрнаестогодишњи дечак спасао главу само захваљујући одважно-

сти. У групу купача улетела је једна од такозваних „ајкула људождера“. Пре но што су се они освестили, један дечак остао је без руке. Његов друг, узбуђен и ожалостен, полетео је на ајкулу и стао песницама да је удара по глави. И, веровали или не, она је побегла...

Али, то су само епизоде из рата људи против ајкула. Појединачне и херојске епизоде. Иначе, обичан лов на ајкуле нема у себи ничег херојског. Ајкуле се, такорећи, лове саме. Наиме, оне су веома радознале и необично их привлаче светле боје. Лист беле харџије буди код њих најживље интересовање. Ловци се користе том њиховом радозналошћу и лове их мрежама од беле пређе. Ајкула сама улеће у мрежу, где је чека нарочита замка која се стеже око њеног тела.

Док сам се удаљаво, чуо сам још како стари зоолог, одговарајући вероватно на неко питање, говори: „То је риба. Али, што се мене тиче, ја више волим младу прасетину. Кажу да није укусна, мада Ки-неан необично цене њена пераја. Лове је због коже, а и њеног уља, у коме има доста витамини...“

Укрожени орао

К оњ, пас, кокош и ћурка, све те животиње које називамо домаћим, биле су некад — као што су то данас, лав, ној или слон — дивље. Наши давни преци припитомили су их и везали за себе и свој дом. Припитомили су их, судећи по свему, добротом, љубазношћу и делим поступанем. Па и данас се тим начином може задобити љубав и приврженост чак и најдивљијих животиња. Истинита прича о пријатељству дванаестогодишњег дечака Цима и једног златног орла, као и многи доживљаји истраживача и зоолога, најбољи су доказ за то.

„Мој старији брат и један његов друг нашили су Бача у његовом гнезду на врху једне високе вулканске стене крај реке Снеж. Бач је био полуодрабли златни орао. Донели су га везаног у врећи за кромпир, из које су му видили само кљуи и продорне, зле очи.

Име Бач (намињено од енгле ског глагола који значи убијати, клати животиње) потпуно му је одговарало. Он је мрзео кавез који су за њега начинили, мрзео је дечаке који су га уловили, мрзео је све и свакога. У својој гордој упорности одбијао је сваку храну и чим би се неко приближио његовом кавезу он би канпама и кљуном стао бесно да удара по гвозденим шипкама.

После неколико дана моме брату било је јасно да ће заробљени орао угинути од глади. Није га могао пустити на слободу, јер би он претстављао опасност за град, а времена и могућности да га врати у његов зачијај није имао. Иако тешка срца, одлучио је да га убије и тако поштеди мучне и полагане смрти од глади. Он је хтео да ту одлуку одмах спроведе у дело и отишао је по своју пушку.

Али, тада се умешао наш дванаестогодишњи брат Цим. Одлучна израза пошао је он према Бачовом кавезу, на ко смо му ми докивали да то не чини јер ће сигурно настрадати. Но, он као да нас није чуо. Стао је крај кавеза и благим гласом почео нешто да говори великој птици. Бач се није покретао нити је ударао кљуном, као што би обично чинио кад би му неко пришао. Најзад, Цим протуривши руку кроз шипке кавеза и помила Бача по глави.

Од тог тренутка то је био нови Бач. Почео је да једе и пије. Више није било чупања шипки и ударања канпама. Неколико дана после тог догађаја отворили смо врата на његовом кавезу и више их нисмо затварали. Бач се враћао у њега сам, добровољно, кад

би хтео да се одмори од игре с нама или с нашим псом, с којим се брзо спријатељио. Али, његов најмилији друг и пријатељ остао је Цим. Бач је ишао у стопу за њим, као кавезан псетање. Њих двојица „измислили“ су и једну игру у којој су необично уживали, а која је код нас, док се нисмо уверили да се Циму ништа неће догодити, изазивала неопици страх. Наиме, Цим би легао на траву, а Бач би узлетео на велику висину и стао да кружи, као што то чине орлови кад угледају плен. Изненада, он би се стреловито устремио надолу, право на Цима. Иако је то његово „пикирање“ изгледало страшно, Цим у тој игри никад није задобило ни најмању огреботину.

На несрећу, неки новинар који је једном видео како се њих двојица играју написао

Јунаци са „АЛБАТРОСА“

РОМАН ОД Е. КОРМА

који су такође посматрали острво. Једнооки Дирк показивао је на њега руком и нешто са одушевљењем говорио. Немац Капман живи је нешто тумачио младом Ивенсу, док је Норвежанин потврђивао главом. Мора бити да су код старих матроза многе усмене биле везане за ово острво.

Отишао сам у кухињу и у њој затекао Бена и Мартина. Сирмах Естонац још је држао руку у завојима и није могао да врши ни најобичније морнарске послове; обављао је само стражарску дужност и у слободно време помагао нам у кухињи. Што се тиче Бена, он је дошао да се мало пошали са црнцием и Мартином. Запитао сам га какво је то острво и зашто оно толико занима морнаре.

— То је острво Дурбин, — одговори Бен. — Оно лежи далеко од свих морских путева и необично је погодна за одмарање гусара. Капетан Кројтон често га је посећивао, а то је чинио и стари „Албатрос“.

Мартин баши жарач којим је потстицао ватру.

— А зар је и „Албатрос“ био гусарски брод? — упита он зачуђено.

Бен лукаво намигну.

— Није баш гусарски, али тако нешто. Драги мој, да није било Трафалгара одавно бисмо ми сви висили на катаркама... Хвала старцу Болтерсу... Мартин заврте главом.

Са палубе чула се нека вика. Капетан Болтерс спао је псовке. Ми појурисмо тамо.

Сви момци са лађе гурали су се око капетанског моста, а на њему су стајали стрци и Гро Болтерс. Обојица су имали пиштоље у рукама.

— Шта је то? Буна? — викао је капетан. — На своја места, ђаволи! Једнооки, ако те још за минут видим на овом месту онда се можеш поздравити и с другим оком!

Једнооки бојман окрете се матрозима, а онда изазивачки погледа капетана.

— Удри само ако смеш! — рече он, склањајући се ипак испред Болтерсовог пиштоља. — Ми смо господари лађе исто као и ти и зато имамо право да тражимо оно што хоћемо. Гро, ми смо незадовољни. Незадовољни смо тобом, капетаном Диловом и свим оним што ви радите. Просто речено, момцима се не допада што сте за себе приграбили злато старог Кројтона. Сем тога, нама је досадило пловити под енглеском заставом. Ми хоћемо опет црну...

Зачу се пуцањ. Дирк посрну и пао би да га не прихвати Капман и увуче у гомилу. Матрози се ускумешаше. На лицу им се видео израз забуне.

— Пријатељи, њих је двојица! — зачу се нечији глас. — Осветимо Дирка! Напред, момци!

Узбуђени матрози заталасаше се. Чуше се претње и псовке. Гомила навали на мостић. Стрци опали и један бунтовник паде. Ово нади још више уља на ватру.

(21)

— Сећаш ли се онога острва. Вице? — рече Болтерс.

Стрци потврди главом.

— Сећам се, Гро, врло добро се сећам. Тада је Кројтон водио Глеу у Валпаранзо.

И стрци уздахну.

Сада њих више нема, — настави он тужно. — Кројтон је постао храна ајкулама. Глеу је умрла... насебина Дел Венадо опустела је.

— Да! — истим гласом прихвати Болтерс. — А гусари су постали мирни трговци. И „Албатрос“ је сада мирна лађа.

— Ништа није остало...

У том тренутку стрци ме угледа и застаде усред реченице. Његове ме руке ухватише и привукоше себи.

— Остало ми је само једно прљаво момче... Но, ја сам задовољан.

— Разуме се! — сложи се Болтерс. — Имаш за кога да живиш... Само, ја мислим да момчету није место овде, — променивши тон и намрштивши се обрати се он мени. — Ти си, изгледа, заборавио на службу.

Ја се као опарен смотих доле, негодјући у себи због оволике капетанове строгости. Он је био увек исти: љубазан и добар на суву, строг, чак и суров, на лађи.

Магловити појас земље на видуку привлачио је пажњу не само капетана и мога стрца, већ и гомиле матроза,

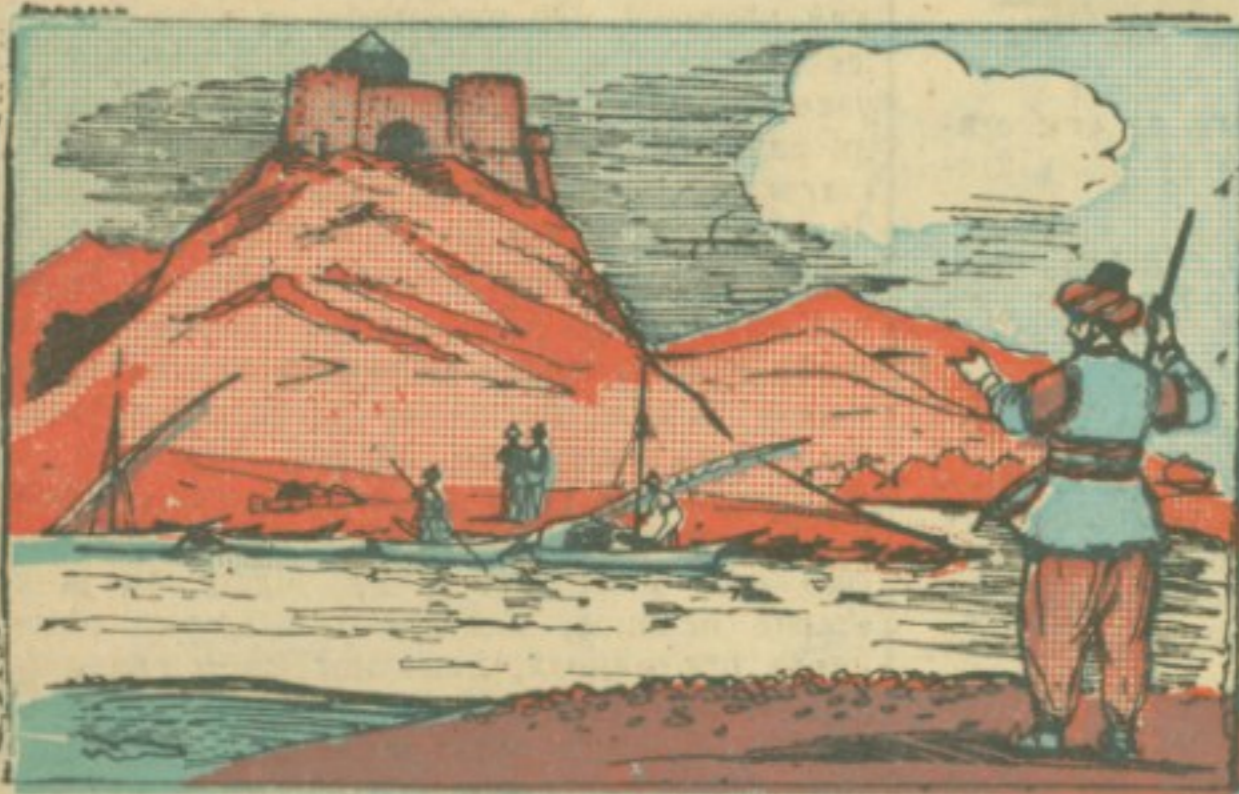
ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
СТОЈИЉЕ СТОЈИЉКОВИЋ,
БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ИЗДАЈЕ И ШТАМПА „ПОЛИТИКА“ ШТАМПАРСКО-ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЊЕ, БЕОГРАД, МАКЕДОНСКА 31. — ТЕКУЋИ РАЧУН БРОЈ 102-Т-82. ПОШТ. ФАХ 124. — ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ: ГОДИШЊА 500, ПОЛУГОДИШЊА 250 ДИНАРА. ЗА ИНОСТРАНСТВО ГОДИШЊА 780, ПОЛУГОДИШЊА 380 ДИНАРА. РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЉАЈУ.

Када је МОРАВА пловна Блва...

Потова свака наша већа река, па и многе мање, везана је за судбоносне догађаје у нашој историји, али можда ниједна толико као Морава, и то од најстаријих времена. Описана је у нашој народној и уметничкој песми, описана у књижевној и научној прози, уткала се у сваку нит живота наших људи и везала своју судбину с њиховом.

Морава је највећа река у Србији, а у исто време највећа њена притока Дунава. Долина Мораве важнија је од долине ма које друге наше реке, због своје родности и насељености. Њом је одајкада водно пут којим је ишла не само размена добара између Европе и Азије, него и размена мисли између ова два континента. Вековима су том долином јездиле силне војске које су ишле из Европе да освајају Азију, и из Азије да освајају Европу. Било је у њој и других покрета, јер она претставља најлакши и најотворенији пут и никад га нико, кад год су били у питању велики подухвати појединих народа, није мимоишао.

За време Римљана, у тој долини или у њеној околини налазила су се многа важна места. Тако је тада постојао Сингидунум (Београд) на ушћу Саве и Виминацијум на ушћу

Млаве у Дунав, највеће и најзатније старе вароши на целој овој прузи од Ријеке, на Јадранском Мору, па све до ушћа Дунава. На земљишту Србије за време Римљана налазио се и велики град Хореум Марги, на месту где се данас налази Туприја. То је била главна варош Горње Мезије и слагалиште оружја за целу ову покрајину. Ту је био и град Нансус, на месту данашњег Ниша, који је био сјај и величини превазилазио све римске вароши у суседним покрајинама на овој страни. Ето, сви ти и други градови и насеља поникли су уминогоме баш захваљујући Моравској долини.

Велика Морава, десна притока Дунава, постаје од Јужне и Западне Мораве. Јужна се раније звала и Биначком, а Западна Голиском Моравом. Западна се до ушћа реке Бетиње назива Моравицом.

Јужна или Биначка Морава избија из великог и силног врела на северозападној страни Копилка, огранка Скопске Црне Горе. Прво село на које она наилазила после тока од 7-8 километара звало се Бинач, некад главно место на њеном горњем току, па се по њему и прозвала Биначком Моравом. Долина Јужне или Биначке Мораве подељена је дугачким долинама и сутескама на неколико поља, а најзатнија су: Брањско, Лесковачко, Нишко и Алексиначко.

Западна или Голиска Морава извири испод планина Голије и Јавора и тече на север до пред улазак у Овчарско-Кабларску клисуру, одакле скреће на исток и држи се тога правца до спајања с Јужном Моравом. До ушћа реке Бетиње, тј. док иде на север, назива се Моравицом, која је дуга 87 километара. Долина Западне Мораве нема оних пространих поља као што су она у долини Јужне.

Велика Морава, или просто Морава, постаје спајањем Јужне и Западне под Сталаћем. Од тог места до ушћа она је дуга 216,5 километара. Све до ушћа у Дунав Морава се углавном држи северног правца. У Дунав утиче неколико километара источно од Смедерева. Ток јој је кривудава и променљив, има много такозваних мртваца. Близу ушћа рава се у неколико рукаваца. Један од њих је Језава, која се улива код Смедерева, а главни део улива се у Дунав код Дубравце.

У стара времена бродарење Моравом било је веома живо. У једном спису из 448 године говори се да су византиско посланство „барбарски бродари примили и пребацили у чамцих састојених од једног дрвета, које они сами из резаних и издубених стабала приређују“. За време Римљана, код вароши Маргус, на ушћу Мораве, на десној страни помиње се да је у IV веку било пристаниште моравске флоте. Много доцније, 18 јуна 1437 године, Јован Марцала, вођа хришћанске војске која је кретала против Турака, спајао је код Сталаћа турску флоту шајки. У једном извештају из 1456. који је деспот Ђурђе упутио папском посланику у Будим, вели се „да се турска флота на Морави налази десет миља од Дунава“. Француз Бертрандон де ла Брокијер, који је пропутао наше крајеве, каже у својим записима: „Пређох реку Мораву скелом и испод брега на коме је градић Сталаћ има 80 до 400 шајки које Турци ту држи, тј. бродове и узета, да би се могли превести војска и коњи“. Путници из друге половине 17 века кажу да је Морава „китела бродовима“, који су производе Србије превозили на Дунав и враћали се натоварени робом из Аустрије. Године 1868 покушано је да се обнови пловидба Моравом. Тако су две делегације и два брода натоварена храном у Туприји одатле кренули. Један брод, натоварен са 80.000 килограма пшенице, разбио се о једну кладу, али је други брод заједно са дерегијама срећно стигао и вратио се по други товар.

Просерна замрзнутости неких река

Овде ћемо изнети колико дана траје замрзнутост неких река у току године и код кога места. Рајна је код Келна замрзнута 21 дан, Дунав код Галиа 37, Лаба код Хамбурга 39, Висла код Варшаве 60, Њемен код Стаљинска 78, Хадзон код Алабама 92, Волга код Стаљинграда 93, Амур код Николајевска 96, Волга код Астрахана 111, Западна Двина код Риге 125, Свети Ловријен код Килбека 141, Нева код Лењинграда 147, Волга код Казана 147, Урал код Оренбурга 155, Јенисеј код Јенисејска 170, Об код Томска 179, Северна Двина код Архангелска 191, Лена код Киренска 203.

WALT DISNEY'S
20.000
МИЉА
ПОД
МОРЕМ
ПО РОМАНУ
ЖИЛА ВЕРНА

ГОДИНЕ 1869 ПОЧЕЛЕ СУ ДА КРУЖЕ ЧУДНЕ ПРИЧЕ О НЕКОМ МОРСКОМ ЧУДОВИШТУ КОЈЕ У ВОДАМА ЈУЖНИХ МОРА ПОТАПА БРОДОВЕ.

СРЕДИНОМ АВГУСТА, НАОРУЖАНА ФРЕГАТА „АБРАХАМ ЛИНКОЛН“ ИСПЛОВИЛА ЈЕ ИЗ САН ФРАНСИСКА С НАРЕЂЕЊЕМ ДА УНИШТИ ЧУДОВИШТЕ. НА РАТНОМ БРОДУ НАЛАЗИЛИ СУ СЕ ПРОФЕСОР АРОНАК, ПОЗНАТИ ОКЕАНОГРАФ ЊЕГОВ САРАДНИК КОНСЕЈ И ХАРПУНЕР НЕД ЛЕНД.

ТРИ МЕСЕЦА КАСНИЈЕ КАД ЈЕ КОМАНДАНТ БРОДА БАШ БИО ОДЛУЧИО ДА ПРЕКИНЕ БЕЗУСПЕШНО ТРАГАЊЕ, НА „АБРАХАМА ЛИНКОЛНА“ НАЛЕТЕО ЈЕ НЕКИ СТРАШАН ПРЕДМЕТ...

ОДБАЧЕНИ ЖЕСТОКИМ ПОТРЕСОМ У МОРЕ, ПРОФЕСОР АРОНАК, КОНСЕЈ И НЕД ЛЕНД, С ОЧАЈАЊЕМ ПОСМАТРАЈУ КАКО ЊИХОВ БРОД ЈАГАНО ТОНЕ.

У СВИТАЊЕ ТРИ ИСПРПБЕ-НА ЧОВЕКА СТИГА СУ ДО НЕКЕ ПЛОВЕБЕ МАСЕ...
АЛИ... ШТА ЈЕ ОВО, ПРОФЕСОРЕ?
НЕ ТИЧЕ МЕ СЕ ШТА ЈЕ... ВАЖНО ЈЕ САМО ДА СЕ ДРЖИ НА ПОВРШИНИ!

ЗАР НЕ ВИДИТЕ? ТО ЈЕ ОНО ЧУДОВИШТЕ!

ДА, АЛ' ОНО ИМА МЕТАЛНЕ ПЛОЧЕ И ЗАВРТИБЕ!

ПОГЛЕДАЈ ТОЧАК ЗА УПРАВЉАЊЕ! ПА ТО ЈЕ ДЕЛО ЧОВЕКОВИХ РУКУ!
ИЛИ СОТОНЕ!
НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Ко су били Трачани?

Трачани су били велики народ индоевропског порекла. Они су живели у источној половини Балканског Полуострва, по прилици од Мораве према истоку и на левој обали Дунава, у Банату и Румунији. Делили су се на многа племена: Одрисе, Бесе, Трибале, Мезе итд. Огранак Трачана било је и велико племе Дачани, које је живело на левој страни Дунава, у данашњој Румунији, и Фрижани, група племена која се од преисториског доба па до 7 века пре наше ере одвојила и прешла у Малу Азију. Грци су од Трачана преузели неке оргијашке култове, а по неким писцима, трачка музика утицала је унеколико на грчку. За време Римљана Трачани су углавном поромашени. Многи топографски називи на Балканском Полуострву трачког су порекла, а најистакнутији његов део зове се Тракија.

би могао победити и били би јачи него иједан други народ. Описујући њихове обичаје, Херодот прича да би се при рођењу детета искупила сва родбина, села око њега и почела

браћајући се мртвацу говорили му каквих се све невоља избавио и да се сад налази у правом и потпуном блаженству.

Трачане помиње и грчки историчар Херодот. Тако он пише да је трачки народ после индиског највећи на свету. Затим додаје: „Да су Трачани имали једног господара и да су били сложни, онда их нико не

да нариче. Том приликом они су се обраћали детету и говорили му какве ће га све невоље снаћи у животу. Кад би неко умро, онда би га закопали уз песму, шалу и весеље и о-

Стих, ритам и стопа

Стих је изражајни облик склопљен према размери словова, који долазе по неком у својеном реду и времену. Слог је део речи, а некад један слог чини и целу реч. Словови се разликују по гласу који на њих пада, па имамо дуге, кратке и средње слоге. Средњи слог има некад дуг, а некад кратак нагласак.

Ритам или једнаку меру чине гласови који наизменице иду по извесном реду с различитим трајањем. При читању стиха глас се наизменично диже и спушта.

Стопа је мањи збир слогова, изговорених по мери према споријем и бржем изговарању. Стопу чини или једна реч, или део многосложне речи, или завршетак с почетком друге речи. Главније стопе су: трохеј, јамб, спондеј, дактил и анапест.

ПРЕОБРАЖАЈНИК

Преображајник је наш израз за немачку реч умформер. Умформер је једна или више, међусобно механички спојених, електричних обртних машина, које служе да преиначе електричну струју: наизменичну у једносмислену и обрнуту, или само јачину струје и напон, учестаност или број фаза. Место речи умформер употребљавају се такође и међународни изрази: комутаторка, мотор-генератор и конверторка група.

Приче о сазвезђу Орион

На небеском своду постоји предео у коме се налази онај најлепша група звезда — сазвезђе Орион.

Орион је, поред осталих сазвезђа, привлачно пажњу људи од најстаријих времена; још од онда када су људи тумачили небеске појаве причама.

Орион се помиње на неколико места и у грчкој митологији. Тако, по једној причи, Орион је био ловац, јунак ванредне снаге и лепоте, који је био заљубљен у Плејаде.

И код других народа постоје приче о Ориону, али не као о живом бићу. Тако су Немци почетком Средњег века у Ориону видели слику плуга, други су, опет, у њему гледали лик штапа.

Неки народи видели су у Ориону животињски лик. Тако су Нохава-Индјанци сматрали да је Орион једна врста овце,

племе Бороро видели је у Ориону корњачу или кајмана, Бушмани три корњаче које су уловљене и обешене за штап, а Хотентоти три зebre које беже, итд.

Посматрајући ово сазвезђе, људи су у њему запажали три звезде, па су неки сматрали да су то три дрвосече, а други да су три свеца.

ПАСКАЛ БЕЗ КОМАДИЋА СЛАВЕ

Дуго се веровало да су колиџа с једним точком која човек гура испред себе изум великог француског филозофа, математичара и физичара Блеза Паскала.

Међутим, један историчар уметности „одузео“ је Паскалу славу тог изума. Наиме, на једној слици Ван Ајка, коју је овај фламандски мајстор насликао 1437 године, налазе се и „Паскалова колиџа“ с једним точком.

РАЗГОВОР У ПОДРУМУ

Ово што ћемо вам сада испричати догађало се у подруму једне осамљене виле на крају града, која је била празна, пошто је њен сопственик заједно с породицом отпутовао на дужи одмор.

не служи ничем другом него да буде спаљен исто као и ми. — Не поричем, — рече камени угаљ, — да нам је заједничка судбина и да ћемо сви бити спаљени, али не заборавите да, иако ће нам крај бити једнак, то не значи да имамо

— Ала су ови људи пакосни и немилосрдни! — узвикнуо је очајно пацов, пошто га је глад страховито мучила. — Све је тако очишћено као да је страшан ветар дувао. Ни трунке хране нису оставили... Страшни су, заиста су страшни ти људи...

— Ни овде ничег нема, — рече клоуно. — Не остаје ни пишта друго него да се и ја отселним из ове пустиње, јер ћу иначе прикнути од глади.

— После тога пацов је одјурно напоље и изгубио се негде у дворишту.

Пацов се љуто варао кад је мислио да ничег није било у подруму. Јер тамо су се налазили: комад сјајног каменог угља, грмен тамног кокса, који је давао утисак да је јако уморан и измучен, затим једна букова цепаница, чија се белина јасно оцртавала у помрчини подрума, и комадић скромног тресета.

— Ала је глуп овај пацов! — узвикну камени угаљ. — Права је будала кад може да каже да никог нема у подруму кад сам ја овде...

— Чекај, чекај, ниси ти сам. И ја сам ту! — добаџи бесно букова цепаница. — Та мене бар лако може свако да запази.

— Не заборавите да сам и ја ту! — зачу се суморан глас кокса. — Много сам пропатио, па не могу да галамим као вас двоје, али потребно је тек да знате да и ја нисам без угледа и вредности.

— Опростите ми што се јављам, али сам и ја ту, — рече стидљиво тресет.

— Камени угаљ их пресеце мрким погледом из кога су избијале варнице и рече:

— Знам да сте ту. То не поричем. Али, ко сте заправо ви? Чему ви користите? За шта се можете употребити? То је оно што је важно...

— Тја... хм... Ја нисам ништа друго него комадић огрева, — рече тресет. — Ето, то могу о себи да кажем, Опростите ми што сам се јавио, али сам морао, јер сте питали.

— И ја сам огрев, — додаде кокс.

— Па и ја сам то, — јави се цепаница и жустро додаде: — Па ни надмени и хвалисави угаљ, колико ми је познато,

исту вредност. Ето, ја сам најтоплији. У мени има толико врућине да ми често изгледа да ћу се распрунути у парампарчад.

— Хе, хе... види, молим те! Али, ти заборављаш да сам и ја веома zgodна и да ми ни цена није баш мала. Људи ме радо кукују и ложе, јер нисам прљава као ви! — рече цепаница.

— Вараш се, — рече кокс, — ја сам најчистији.

— Чекајте да и ја нешто кажем — јави се тресет. — Опростите, али вам морам напоменути да и ја имам своју вредност, а то је што сам јединији од вас.

— О, луда света! — зачу се подрумљив глас каменог угља. — Ето, свако нађе да се нечим похвали, али мислим да ми нико од вас не може пореди да сам ја потамак најотменије породице и да моје колена задрже у прастара времена. На овом белом свету не постоји нико ко има такву старину као ја...

— Чекај, чекај, види ти њега! Има, пријатељу, неко ко се може похвалити кудикамо дужином старином од тебе, а то сам ја! — добаџи срдито кокс.

— Шта булазиш којешта! — одговори му камени угаљ.

— Е, чујте онда и мене, — рече тресет. — Нисам ни ја овогодишњак, али ми ни на памет не би никад пало да се око тих ситница препирем.

— Види ти њих чиме се хвале! — умеша се цепаница. — А ја баш желим да истакнем да сам млада и свежа. Нисам се још ни осушила и то ми је

Утицај музике на животиње

Да музика утиче на животиње запазили су још стари народи. У Египту, Грчкој и Персији, „светим“ животињама су се пружале све угодности, па им се и свирало. Укротитељи животиња у старој Грчкој употребљавали су у свом занату, поред осталог, и разне музичке инструменте.

Међутим, све животиње не подносе увек музику. Тако корњаче, слонове, тигрове и неке друге музика најчешће дражи и узнемирује. Оне се тек постепено навикавају на њу. Познато је да многи пси кад чују звуке неких музичких инструмената почну да завијају.

Код птица музика има савим други значај него код си-

много милије него да сам стара. Фућкам ја на ту вашу старост и колена!

За тренутак се сви умирише. Наједном, тишину прекиде тресет:

— Опростите, али мислим да би било добро када бисмо сви испричали своју историју. Приче су увек лепе и прекраћују време, а ми ћемо монако овде дуго лежати, можда годину-две дана.

— Други задржи за себе, — рече цепаница. — Ево, почећу ја прва. Моја повест није дуга... Свега се добро сећам као да је јуче било...

— Е, па нека ти буде, — рече кокс. — Иза тебе ће причати тресет, па камени угаљ и тек онда ја.

Сви се сложише са овим предлогом кокса, а затим ућуташе. Наједном, тишину прекиде живахни и цандрљиви глас букове цепанице, која поче да прича своју историју.

(У идућим бројевима донећемо приче букове цепанице, тресета, каменог угља и кокса, из којих ће се видети да они све четворо, поред све препирке, нису ништа друго него исти ствар, само у четири разна облика).

Чудна одбрана гасици и још чуднији двобој

Кајак, харпун, саонице и стреле — то је једино богатство за којим Еским жути. Јер, ако има тога он ће имати и хране и топлих крзна за себе и своју породицу. Па ипак, он је у стању да се лиши чак и тог богатства ако његова част и углед буду доведени у питање.

Ако између два Ескима дође до сукоба око ловине или неког предмета од вредности, спор се решава пред целим насељем, на начин на који су такве спорове одвајкада решавали њихови преци. Противници донесу на одређено место сву своју имовину: харпуне, лукове и стреле, чамце и саонице. Тада сваки од њих узме у руку секиру и стана да уништава своје сопствено добро. Окупљени Ескимци, нека врста судија, оцењују који од противника вредније и савесније уништава своје ствари. Сматра се да кривац мора да буде себицинији, јер је до сукоба и дошло због тога што је он хтео да се „обогати“ на рачун свог противника, Ескимци у свом суду ретко кад погреше, јер онај који је хтео да од свог суседа закине део ловине или му је узео неку ствар тешко да ће се решити да уништи оно што се сматра највећим богатством, па обично одустаје од „суђења“ још пре него што до њега дође.

Док се оваквом „суду“ прибегава само кад су у питању озбиљнији сукоби, мање свађе и несугласице Ескимци решавају двобојем, у коме не падне ни један ударац. Ево како изгледа тај двобој.

Противници, голи до појаса, стану један према другом, а њихови сведоци начине око њих полукруг. Тада један од њих стегне песнице, млатара њима око лица свога противника, луца ногама и грденим гласом обасипа га свим могућим погрдама. Кад он ућути, његови сведоци му аплаудирају. Затим долази на ред други. Он такође прети, грди, луца ногама о земљу,

измишља нове погрде. За то време противник ћути, јер Ескимци су учтиви људи и никад не прекидају онога који говори. Кад тако обојица изређају све што су имали да кажу, двобој се завршава и мир је опет успостављен.

ГОДИНА КОД АСТЕКА

Астеци, који су владали Мексиком пуна два века, све до доласка Шпанца 1520 године, делили су сунчану годину на 18 месеци, од којих је сваки имао двадесет дана. Осталих пет дана, јер у години их има 365, сматрали су данима жалости. За то време они би уништили не само све слике и кипове својих домаћих богова, већ и намештај по кућама и разне алатке.

Увече последњег дана проглашаван је крај жалости и, уз упаљене буктиње, приношене су жртве боговима. Астеци, као и Кинези, много су волели вештачке ватре и ватромете, које су приређивали за време разних свечаности. Они су чак имали нарочите ветрењаче у којима су се, без присуства људи, мешали разни састојци за пуњење ракетла за ватромет. Почетак нове године дочекиван је паљењем бакљи и ватрометом.

ШИЖОА И ЊЕГОВА КОКОШКА ЕУЛАЛИЈА

ВИДИ, МИКИ, КАКО ПАДА... НЕ СМЕШ НИ ПОМИСЛИТИ ДА ПО ОВАКВОМ ВРЕМЕНИ ИДЕШ КУЋИ!

ДА, ИЗГЛЕДА МИ ДА КУ МОРАТИ ДА ПРЕНОЖИМ КОД ТЕБЕ.

ИЗВИНИ, МИКИ, ВЕЧЕРА ЈЕ СЛАБА. ЗИМИ МОЈА КОКОШКА, ЕУЛАЛИЈА НОСИ САМО ПО ЈЕДНО ЈАЈЕ НЕДЕЉНО!

ПАК! ОВАМО... ОВАМО... ПАК!

ПАК!

Уметнички укус наших народних песника

Наше народне песме јасан су доказ да су наши народни песници имали врло развијен укус за избор градива својих песама. Они су црпили грађу из народне традиције и пажљиво су узимали оно што је најлепше. Међу лепе народне песме спада и песма „Смрт војводе Пријезде“.

ли се његовој одржа браћећи град неки благородни муж, док са кулом није изгорео, показавши тиме право старинско јунаштво“.

Два јунака

Овде ћемо навести два примера херојства наших људи која су изнесена у делу Марка Миљанова.

Турска је војска дошла у Зету, код куће Беговића. Везир скадарски сједио је на прозору од куле, а војска напоље, око куле. Међу војском били су два Ораовца неиздајника: Буља Јованов Подграђанин и Ивеза Вуков Кучанин.

О Пријезде, драги господару, Морава нас вода одранила, Нек' Морава вода и сарани! После тога, обоје су скочили у Мораву.

ОТКРИВАЊЕ поморског пута ЗА ИНДИЈУ

Индиа, „богата и тајанствена земља“, била је животни циљ многих, позавише авантуристички расположених људи, у последњим деценијама 15 века.

То је било 8 јула 1497. Тада је Васко де Гама имао 28 година. У лисабонској луци лежала је флота спремна за смели подухват. Она се састојала од четири брода средње величине, нарочито грађена за дуга путовања и добро снабдевена храном, оружјем и одабраном посадом, која је, као и де Гама, имала искуства у пловидби око афричке обале.

Осмог јуна, обасјана првим зрацима сунца, испраћена од огромне масе света, експедиција се отиснула на неизмерну морску лучину. Дани, један за другим, пролазили су некад мирно, а некад су били пуни узбуђења при погледу на пределе покрај којих су пловиле лађе и на становнике који су тамо живели.

После дуге пловидбе, 17 маја 1498, смели морепловци угледали су малабарску обалу и сутрадан бахити сидро недалеко од индског града Каликуте (то није Калкута). У његовој луци било је бродова многих источних народа, који су ту укрцавали производе „богате земље чуда“, да би их отпремили разним путевима у земље Европе и Африке.

После тога де Гама је обišао Лакедивска Острва и Цејлон, па кренуо натраг. На повратку је морнаре страховито косила болест скорбут. Крајем септембра 1499 де Гама се вратио у Лисабон, после 26 месеци путовања. За то време страдало је 55 људи од 160 колико их је пошло на пут.

После открића пута за Индију, Средоземно Море је опустело, а Венеција и Ђенова, које су дотад цветале и у чијим се рукама налазила трговина са Истоком, знатно су умањене. Њихово место заузео је Лисабон.

Спасео га делфин

У оној чудесној радионици легенди и бајки старе Грчке саткане су многе дивне приче. Једна од њих говори о необичним доживљајима Ариона, певача и музичара. Ево шта о тим његовим доживљајима каже сам Херодот:

— У то време Коринтом је владао Перијандар. Коринћани причају да се за време његове владавине догодило велико чудо. Нариме, Ариона из Метимне спасао је делфин и изнео на брдо Тенар.

Тако прича Херодот. Тенар је најјужнији рт Пелопонеза и данас се зове Матапан.

Арион је био велики мајстор у свирању на гитари, а и добар певач, па се никог није бојао у тој вештини. Најдуже је боравио код Перијандра. Али, једног дана прохте му се да отпутује у Италију и на Сицилију. Кад је тамо зарадио доста новца, пожедео је да се врати у родни Коринт.

Пошто се највише поуздавао у своје Коринћане, он је најмио њихов брод и њиме кренуо у домовину из Тарента. На његову несрећу, морнари су знали да он има много новца, уза се, па створе заверу да му одузму новац, а њега да баце у море. Кад је Арион дознао за то, рекао им је:

— Узмите сав новац, али ми живот поштедите. Морнари су му одговорили:

— Убиј се сам и ми ћемо

те закопати у земљу, или скочи у море! — Ако већ мора тако да буде, — рече Арион, — онда ми бар испуните последњу жељу: дозволите ми да се обучем и искитим што најбоље могу, па да на крми отпевам једну песму, а онда ћу се убити.

Пошто су и сами морнари желели да чују најбољег певача ондашњег света, повукли су се с крме на средину брода, а Арион је, богато искићен, узео гитару и почео да пева. Његова дивна писма брујала је и заносила морнаре. Када ју је завршио, он се башио у море, а брод је отпловио за Коринт. Легенда вели да су Ариона спасли делфини и извели га на обалу, крај брега Тенара.

Чим је ступио на копно, Арион се упутио у Коринт, где је Перијандар испричао шта му се догодило. Али, овај му није веровао, па га је склонио у једну собу, а бродаре је позвао и запитао их:

— Јесте ли што чули за Ариона?

— Видели смо га. Остао је у Таренту, у добром здрављу и задовољан.

Тада је Перијандар наредио да се доведе Арион. Кад су га морнари видели, нису имали куд, него су признали свој злочин. Херодот не каже шта је Перијандар учинио с морнарима, али додаје да је Арион у знак захвалности направио кип од месинга који претставља човека како седи на делфину и поставио га на брегу Тенару.

„Проналазачи раја“

У тами Средњег века људи су се заносили свим и свачим, па су водили дуге расправе и о томе где се налазио рај. Тако су неки мислили да се иза океана налази једна земља и да је у њој некад био рај. Други су сматрали да се рај налазио у источној Азији. Још у 14 веку предузимане су експедиције да се пронађе рај. Ђовани Марињоли, епископ града Басиније у Калабрији, путовао је у

Кину и у својој књизи описао „место где се налазио рај“. Оно је било недалеко од острва Цејлона и Марињоли каже да је имао прилике да чује „шум рајских водопада“. Колико је питање раја обузимало дух људи у Средњем веку доказује чињеница да се и Колумбо интересовао за то и сматрао да се рај налази у горњем току реке Оринока, у Јужној Америци.

Прогноза времена

Прогноза времена врши се на основу познавања владајућег времена, које се проучава на временској карти. Она може бити: дугорочна, кад се предвиђање врши за извесно годишње доба, а заснива се на праћењу периодичног понављања временских прилика, и краткорочна, то јест предвиђање времена за неколико часова или дана (највише за три дана), које се заснива на проучавању времена по временској карти. Месна прогноза је предвиђање времена за неко место или мањи предео, а заснива се на општој и обласној прогнози и проучавању метеоролошких услова тога места. Обласна прогноза је предвиђање времена за поједине пределе, климатске области, а заснива се на општој прогнози и специјалном проучавању временског карактера те области.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

„БУДАЛАСТИ ЉУДИ“

У првим столењима Средњег века потпуно је одбачено мишљење да је Земља округла. Црквени отац Лактанције био је један од највећих противника „тих глупих мисли“, па је писао: „Је ли могућно да још постоје тако будаласте људи који сматрају да Земља има облик кугле и верују да постоје људи који на другој половини Земље иду с ногама увис, а с главом надолу, да дрвеће и жбуње расте с корењем увис, а киша, снег и град падају такође увис? Мада се viseћи вртови сматрају за светско чудо, да ли је могућно да поља, мора и градови на другој страни Земље viseћи у ваздуху могу да задрже равнотежу?“

СПРАВА БЕЗ КОЈЕ НИЈЕ МОГУЋНА ДУГА ПЛОВИДБА

Морепловци у Средњем веку путовали су готово без икаквих справа. Прва справа, без које је немогућна дуга пловидба, јесте магнетни компас. Он је најпре уведен у јужној Европи, а бискајски и каталонски поморци почели су га употребавати у 12 веку. Крсташи су сазнали од Арабљана за својства магнетне казаљке, а Арабљани од Кинеза. Кроз неизмерне просторе пустиње, где се може веома лако залутати, Арабљани су увек путовали с магнетним компасом. Крајем 13 века компас је ушао у општу употребу и тако је омогућено да се одређује правац кретања брода при лепом и ружном времену.

НЕОБИЧАН ПОВОД ЈЕДНОМ ПРОНАЛАСКУ

Хиљаде разних околности утичу да се дође до једног проналаска, али је редак случај да је томе повод — крађа. Па ипак и то се десило једног дана 1837 године Енглезу Џемсу Њутну, директору фабрике стакла. Дрски лопов развио је стакла на вратима његове куће, узурпао се у стан и покрао све што је могао. Њутну није била пријатна ова крађа, али му исто тако није било пријатно ни то што се стакло може тако лако разбити. Сад га је обузела мисао да пронађе стакло које не може да се разбије. Једнога дана помислио је да би било добро да се у врелу стаклену масу убаци гвоздена плоча и пусти да се стврдне. То би стакло било заиста чврсто, али се кроз њега не би могло ништа видети. Наставио је да размисља и дошао на идеју да у врело стакло убаци мрежу од жице. Тако би кроз застакљене рупице пролазила светлост. То је и учинио и тиме пронашао армирано стакло. Истина, и оно је могло прскати, али се није распало у парчал. Извршене су пробе. Са висине од два метра бачен је на такву стаклену плочу камен. Плоча је прсла, али мрежа није дала да се парчал разлете. Чим су упозната предности оваквог стакла, одмах се појавила потреба да се оно што више производи. Од армираног стакла прављени су кровови за фабричка одељења, јер је оно било добро у случају пожара. Наиме, кад се разбију прозори онда долази до веће промаје и ватра се раширује, а овде такве промаје нема. Једина мана овог стакла била је та што није било онако провидно као обично стакло.

Барокни стил

Барокни стил означава епоху у историји уметности. Она обухвата крај шеснаестог, затим 17 век и прву половину осамнаестог. Епоха је добила то име по називу који су Португалци дали бисеру неправилног облика (barrocco). Овај стил потиснуо је Ренесансу и претставља њену дегенерацију. Он се приближује готској уметности 15 века претпостављањем криве линије правој.

ПАНЕГИРИК

Панегирик је свечана беседа пред народом, свечана похвална беседа у слав и част некога, похвални спис и одушељена похвала, а у фигуративном смислу та реч означава свако претерано хваљење и величање кога или чега.

ОЧИ У ОЧИ СА ДИВЉОМ СВИЊОМ

Дивља свиња је најопаснија и најсрчанија звер европских шума. Њена лукавост је за причу, а снага тако велика да се често упушта у борбу и са далеко крупнијим медведом. Као и све остале звери, и она ретко напада човека и избегава га. Али, ако је он рани, јурнуће на њега и бориће се до последњег даха. Нису ретки случајеви да, пошто свом противнику зада последњи ударац, падне и сама поред њега и неколико секунди касније утине од ране коју је задобила.

Дивља свиња је обично тешка 50 до 150 килограма. У земљама у којима је лов на њу јако развијен ретко се нађе крупнији комад. Ту тежину она достиже у седмој или осмој години и мало која сачува главу од ловаца после тога доба. Међутим, у огромним и добро очуваним шумама у Карпатима и Словачкој, у којима често на површини од 30.000 хектара нема ниједног пропланка, још и данас има дивљих свиња тешких 250 до 350 килограма. Оне с годинама постају љуте и зле и, наоружане огромном снагом и лукавством, претстављају страх и трепет становништва тих крајева.

У пољима и шумама дивља свиња је велика штеточина. Расипник је и уништава много више него што може да поједе. Она често храни своје младунце на тај начин што се ваља по пшеничном пољу на површини од више десетина квадратних метара, док све класје не полегне по земљи. Тако младунци добију оброк, који би им био довољан за читав месец. Дивља свиња је и месождер. Она тамани зечева, жабе и змије, а нарочито отровнице.

Прави ловац, упркос опасности која му прети, радо иде у лов на дивље свиње. Ту су потребни снага, храброст и брзина, а поврх свега ваља бити изврстан стрелац. Једном је у децембру група од осам француских ловаца пошла у лов на дивље свиње. Људи су поставили заседе и чекали. После два часа чула су се звонца и чегртање гонилца. Изненада, из шипраја су искочила пред ловце четири млада вепра. Одјекнуше пушњи. Један вепар је одмах пао, а три остала, рањена, побегла су да утину у неком склоништу, можда неколико километара од места где су погођени. Људи су почели да се окупљају. Недостајао је само Морис Андре, опробани ловац, који је на свом списку имао већ 165 дивљих свиња. А тада се из дубине шуме зачуо пуцањ. То је била његова пушка. После тога прошло је доста времена а он се није враћао, па су хајкачи и ловци пошли да га траже. Испитивали су сваки шипраг на који би наишли. Ускоро су приметили траг крви који је водио до једног храста. Пред страшним призором људи су устукнули од страха. Два велика борца, два огорчена непријатеља, лежали су један поред другог. Андре је био мртав, с пресећеном бутном артеријом, а поред њега је издисао трогодишњи вепар. Звер је имала још толико снаге да се освети за метак који јој је прострелио срце.

Машина за учење аритметике

Доктор Скнер, професор психологије на Харвардском универзитету, начинио је једну машину помоћу које ће деца много лакше учити аритметику. Дете чита задатак кроз стакло на кутији и даје свој одговор померајући разне шифре од 0 до 9. Када је с тим готов, он окрене једно дугме; ако је одговор тачан, зазвони звонце, али ако није тачан дугме уопште не може да се окрене и њак мора поново да рачуна. На овај начин деца могу сама да се коригују, без надзора учитеља.

Смртни случајеви у борби с дивљом свињом ипак су доста ретки. Ловци нарочито презају од женке, која, мада нема мужјакове огромне очњаке, уједа бесно и у стању је да својим зубима, оштрим као нож, зачас здружи руку или ногу своје жртве. Мало је дивљих животиња пред којима ловци тако често беже као пред дивљом свињом. Понеки, само за-

коже, као најоштријим бријачем.

Изддрљивост дивље свиње је невероватна. Потребно је четири до седам директних погодака да би животиња била смртно рањена. Директан погодак у срце веома се ретко по стиче. Познат је случај двојице дрвосеча који су пре две године обарали стабла у густој шуми Тракона, у Француској. Наједном су чули неки топот и из шуме је излетела и устремила се на њих рањена дивља свиња. Један од дрвосеча био је толико присебан да дохвати секиру и свом снагом замахне

Оштрица се зарила дубоко међу плећке животиње. Тада је и његов друг дохватио секиру и треснуо свињу по леђима. Лула од бола, звер је имала још довољно снаге да насрне на њих. Једног је оборила, а други је побегао да у логору удаљеном једва сто метара потражи помоћ. Док су људи стигли, несрећни дрвосеча није више имао леву руку, а десна нога била му је сломљена на три места. Ипак је остао у животу.

Дивље свиње обично живе у чопорима. Међутим, стар веп-

пар већином постаје зао и толико се осили да се одвоји од групе. Познат је случај иновског вепра, названог Шарло, који је неколико година био неприкосновени господар француске шуме Марли. Он је нападао свакога на кога наиђе. Власти и ловци нису ништа предузимали против њега, јер је он очистио шуму од лопова и разбојника, који су се у њој крили и састајали већ деценијама. Сељаци су са страхом обилазили шуму, али су Шарла ипак сматрали за неку врсту заштитника.

Ево шта прича о овим опасним зверима познати француски ловац Марсел Дингу, који је у својој ловачкој каријери убио 860 дивљих свиња:

— Као и многи други ловци, и ја сам неколико пута бежао пред таквим усамљеним пустињом. Најкритичније бекство које сам доживео догодило се пре неколико година у шуми Ланд. Лежао сам у заседи, кад се из шипраја изненада устреми на мене један диван четворогодишњак, тежак близу 200 килограма. Тога дана прошао је већ кроз три заседе и сва три пута био је лакше рањен. Видело се да је био решен да четврту препреку разнесе непосредним ударцем. Сачекао сам да ми приђе на двадесет корака и тек тада сам опалио. Други пут сам опалио кад је био на петнаест корака од мене, али га нисам зауставио. Кад ми је био готово на рукохват, схватио сам да ми је бекство једини спас. Али, куда? Окренуо сам се и приметно једну грану на око два метра од земље. Хитро сам скочио и ухватио се рукама за њу, а ускоро се закачио и ногама. Грана је била доста танка, па сам стрепео да ми се под тежином не сломи. Колико ћу само издржати? Сав у лени, дахнути и стегнути од бола од пет задобијених рана, вепар ме је чекао. Бројао сам. Прошло је већ три минута. Снага је почела да ме издаје. Издржао сам још један минут. У жилама сам осећао хладноћу, а у мишицама олово. Још мало и... доле ме је чекала страшна смрт. Грчио сам се и више ништа нисам видео. Тада су руке попустиле и пао сам. Ништа се није догодило. Сањао ли ја то? Отворио сам очи и угледао поред себе мртвог вепра. Можда је утинуо у тренутку кад сам пао, или секунд-два раније. Доцније сам утврдио да му је смрт донео мој последњи хитац, који га је погодио право у срце.

ВЕРОВАТИИ

СВАДБЕНЕ КАШИКЕ

У афричком племену Сунди, које живи у Конгу, младожења и невеста морају приликом свадбене свечаности да носе велике дрвене кашике украшене малим

дрвеним попресима која претстављају њих двоје. Разуме се да младожења носи кашику с ликом невесте, а да се на њеној кашики налази његово попрсе.

УЧЕНА ПОРОДИЦА

Џон Грегори (1625 до 1720), из Драмока у Шкотској, имао је међу својим синовима, унуцима и праунуцима четрнаест професора универзитета.

ДА ИХ НЕ СТИГНЕ РОКЛЕТСТВО...

Мусамет, жена раце Раме у Манимајире, у Индији, тешко се разболела не дочекавши да храм, који је подизан по њеном наређењу, буде довршен. Кад је она умрла био је сазидан

само први спрат храма. Знајући да ће храм на томе и остати, она је, не желећи да иједна друга грађевина буде виша од њене задужбине, проклела сваког

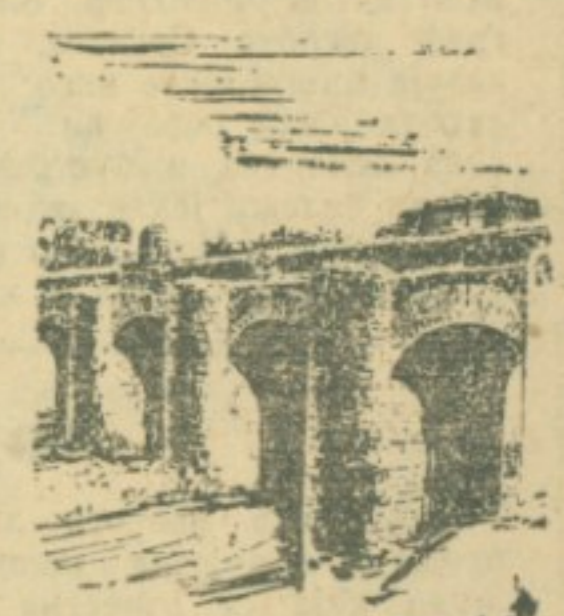
оног који би у Манимајиреу подигао вишу зграду. После њене смрти храм је ипак добио још три спрата, а доградили су их имућни грађани који су желели да имају лепе високе куће, а у свом сујеверју нису смели да се оглуше о проклетство сујетне рачнице.

НЕ ПОСТОЈИ ИАКО ПОСТОЈИ

У тексаском граду Даласу има једна улица, прилично велика, која носи чудно име: „Непостојећи пут“.

УМЕСТО ВОДЕ — ЈАЈА

Између Гватемале и Салвадора налази се један мост с десет сводова изграђен од камених блокова који нису састављени обичним малтером, већ малтером справљеним од креча,

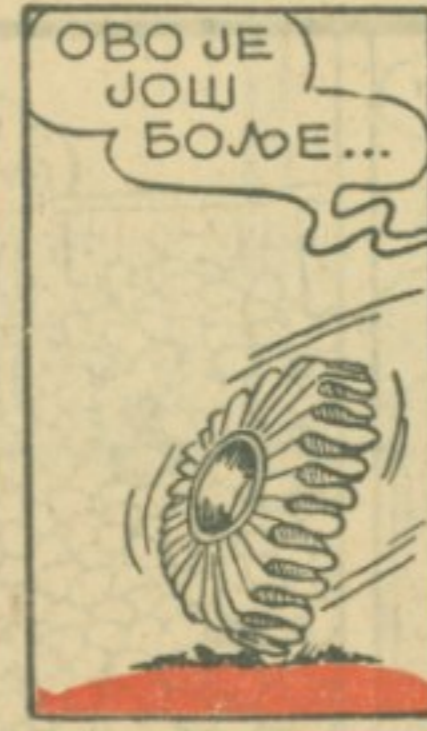
песка и беланаца од јаја. Мост је подигнут пре 364 године и још ниједном није морао бити оправљан.

ПАС УСВОЈИО ПТИЦУ

„Типер“, пас Доротеје Хинкен из Федон Хајса, у Америци, „усвојио“ је једног црвендаћа, с којим дели сваки свој оброк. Чим дође храну, „Типер“ лајањем дозива птицу и неће ни дирнути свој оброк све док његов „усвојеник“ не долети.

КАКО ГОД ЖЕЛИТЕ...

Ричард Рајтмар из Сиднеја, у Аустралији, уме да пише, и то веома брзо и читко, и девом и десном руком, како с лева надесно тако и с десна налево.

КРАЈ

ШТА ЈЕ СМОЛА И КАКВИХ ВРСТА СМОЛЕ ИМА?

Смола је лепљива маса која се скупља у смолним каналима и излучује из живог дрвета. Највише се добија из четинара, а првенствено из боровог дрвета. Други четинари имају мање смоле. Њени главни састојци су: терпентинско уље и колофонинијум. Гумасте смоле садрже и гуму. Смоле не могу да се растворе у води, али се растварају у алкохолу, етру, хлороформу и етерским уљима. Оне се деле у више група: фосилне, у које спада филлибар; праве: колофонинијум, копал, шелак, мастике, датар и измирна. У смоле спадају и балсами, који су, уствари, раствори смола у уљима. Гумасте смоле су: тамњан, гуми-гути, азарфетида, галбано и амонијак-гума.

Употреба смола је разнолика. Тако се колофонинијум употребљава у фабрикацији лака, кита, сапуна, мазива, фирнаџа, хартије и другог. Терпентин се употребљава у производњи мазива, лака, синтетичког камфора, каучука итд. Највише смоле производи се Северној Америци, а у Европи највише у Француској. Смоларење, добијање смоле, врши се на разне начине: дрво се засече, да из њега исцури смола, која се хвата у посуде или струже. Има и других, модернијих начина. Тако се код синтетичког смоларења обрађа пажња и дрвету, да се не би уништила његова техничка употребљивост.

Вештачке смоле су синтетичка органска једињења која се добијају кондензацијом фенола и формалдехида. Познатије вештачке смоле су: бакелит, јувелит и друге, а употребљавају се нарочито за израду електричних прекидача и других ситнијих ствари у електротехници, јер су добри електрични изолатори. Вештачке смоле употребљавају се и за израду: билијарских лопти, чешијева, дуњади и других ситних потреба и украса.

Смола каменог угља је чарста црна маса која се топи на 40 до 60 степени, а добија се као остатак приликом прераде катрана из каменог угља. Ова смола служи као додаток приликом брикетирања угља, затим за израду кровне хартије, за изолацију темља грађевина од влаге итд.

КАКО СЕ ПРАВИ СИР РОКФОР?

Поред осталих сирева, у трговини се продаје и такозвани сир рокфор. Он се прави од овчијег и крављег млека. Од старих времена он се прави у околини места Рокфора, у Француској, па је по томе и добио име. Сир се на температури од 25 до 30 степени Целзијусових за један до два часа. Кад се млеко згруша, онда се паљиво исече, па се остави да се одвоји од сурутке.

Потом се маса још меша, или се одмах сирена вади из цедела. Затим се ставља у цилиндричне калуње, којима имају пречник од 20, а висину од 10 сантиметара, као и рупице за отицање сурутке. Пуни се у више слојева, а између сваког слоја сипа се танак слој плеснивог хлеба у праху. После два до три дана преноси се у подруж за сушење. Кад се довољно осушио, соли се и оставља у подруж за сазревање, које траје 30 до 40 дана. Овај сир на ниској температури може се чувати више месеци. Од 100 килограма млека добија се око 18 килограма свежег сира. Саставни делови рокфора су: вода 33%, беланчевине 27,5%, масти 34% и пепео 5,5%.

ШТА СУ ТРГОВАЧКЕ КОМПАНИЈЕ?

Трговачке компаније су велика трговачка друштва која се оснивају у циљу искоришћавања прекоморских земаља. Прва трговачка компанија у Холандији основана је у Амстердаму 1594, а убрзо се оснивају и друге: у Ротердаму, Делфту и другим местима. Све те компаније биле су до 1602 године сједињене у велику Холандску компанију, која је водила трговину са Индијом и азиским острвима, а постепено је оснивала и колоније као трговачке базе и тако потицкивала Португалце на више места. Прва енглеска трговачка компанија основана је 1599 и постала чувена Индиска компанија. Прва француска трговачка компанија основана је 1604. Године 1642 ову компанију обновио је Ришеље, а 1664 Колбер са монополном трговином са Индијом за педесет година. Такве трговачке компаније су европски облик колонизације прекоморских земаља. Међутим, и колоније су доцније оснивале трговачке компаније, па су у име владара вршиле управну и судску власт, држале гарнизоне, ратовале, закључивале уговоре итд. Све те компаније осниване су у време кад су европски освајачи тежили да што више искористе колонијалне народе.

ДА ДИ ЗНАТЕ?

Истине и задруге о ДЕЧЈОЈ ИСКРАНИ

Постоје разна схватања о дечјој исхрани, нарочито кад се ради о деци која „слабо“ једу. Та су схватања већином погрешна, те многи нису у праву кад је у питању правилна исхрана детета.

Ево неколико примера тих веровања и праве истине:

Неки сматрају да ће дете гладовати и слабити ако му се силно не даје да једе. То није тачно. Нормално дете неће гладовати ако му је храна на столу. Али, ако га сваки час терају да једе, није чудно што ће дете изгубити апетит.

Глад је веома непријатан осећај и зато дете мора увек бити сито, — тако мисле многи родитељи. Напротив, баш тај осећај глади јесте главни потстрек да дете приступи једу. Ако не дозволите да дете каткад осети глад, онда неће бити ни тог потстрекача.

Други, опет, кажу да деца, као и животиња, бирају храну по свом нахођењу, без обзира на то да ли је она за њих добра. Али, пустите ви само дете нека бира и видећете да ће увек изабрати јаку храну, која му најбоље прија.

Није потпуно тачно ни мишљење да је за добру исхрану неопходна одређена количина млека. Јесте, млеко је одлична храна, али није и једина. Тако исто не треба прецењивати ни улогу поврћа у дечјој исхрани. И воће је, исто тако, одлична храна. Ако дете не воли поврће, дајте му воће. Има родитеља који кажу: „Моје дете се по цео дан креће; зато мора и више да једе“.

Они заборављају да апетит зависи од узраста, а не од активности. Дете ће само јести према својим потребама.

И, на крају, ево неколико савета родитељима. Дозволите детету ту привилегију да огладни. Дајте му увек добру храну и немојте га много нудити између оброка. Имајте

на уму да су детету протини веома потребни и зато га храните јајима, млеком, месом, рибом, пиллима и сиром. Слаткише му дајте само кад нарочито припремљено јело, и то искључиво после обода. Избегавајте разне тоникуме, чак и ако они садрже витамине, и немојте њима да замењујете обично јело.

РАДИО-ТАЛАСИ СА СУНЦА

У САД гради се велика опсерваторија за хватање радиоталаса са Сунца. Марса и других планета. Осетљиви пријемници на Земљи у стању су да приме радиоталасе који нам долазе из васроне. Сунце нам је најближа звезда и зато су његови таласи најјачи, али и друга небеска тела шаљу нам своје таласе. И у Манчестру, у Енглеској, гради се радиопријемник, пречника око 70 метара, за хватање радиоталаса из свемира. Научници се надају да ће, благодарећи овоме, знатно проширити своје знање о Земљиној атмосфери.

Већ се успело да се пошаљу радиоталаси на Месец и да се ухвати сигнали који су се одбили од његове површине. Радиоталаси који би се одбили од планета дали би нам тачније податке о њиховој удаљености и о садржини њихове атмосфере. Добијањем тих „одјека“ са Сунца астрономи се надају да ће разјаснити та-

јештвене пределе на њему који својим магнетским олујама утичу и на магнетске појасе на Земљи. Све досад астрономи нису успели да виде ту област на Сунцу.

СИМБОЛИЗАМ

Симболизам је песнички и сликарски правац који тежи да сликовитим начином изражавања и звучним речима утиче на стварање извесног расположења и помоћу симбола изрази осећања и апстрактне појмове.

ЛЕЧЕЊЕ ГЛУВОЋЕ ОПЕРАЦИЈОМ

Два америчка лекара сматрају да се извесни случајеви глувоће могу излечити операцијом, нарочито код деце. Велика већина глувог деце не чује само зато што им је запушен канал који води у унутрашње уво, а то се операцијом може лако отстранити. Та се препрека обично налази у средњем уву и кад се она отклони или се на њој начини „прозор“, глас може да допре до живца.

ШТА ЈЕ ЧАЂАВИЦА?

Чађавица је болест биља и воћака, а јавља се као пратилац биљних вашију, нарочито на шљивама, маслинама, лимунцима и наранџама. Болест се јавља на лишћу, плодовима и гранама, у виду навлака начињених од нарочитих гљивница које се хране сладуљавом течношћу (меденом росом) коју луче неке биљне ваши.

НЕМА ВИШЕ ПУЦАЊА ГУМА

Произвођачи су најзад докочили пуцајућу гуму. Између два слоја гуме налази се извесна течност која се веома брзо стврдњава на ваздуху. Кад ауто наиђе на ексер или какав шпикал, течност одмах попуни рупу и стврдне се, тако да је гума аутоматски занлепљена а да возач није ни приметио да је била пробušена. Веће светске фабрике поцеле су да производе овакве гуме.

... израз караван долази од персиске речи керван или карбан и значи трговинска заштита. Тако су се авале, прво на Истоку а затим и у другим земљама, поворке трговаца, који су путовали у групи јер су друмови били несигурни.

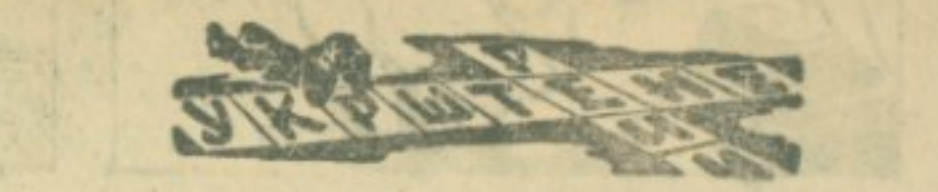
... прво у историји познато хемиско средство за гашење пожара употребљени су Римљани, 83 године пре наше ере. То је био раствор стипсе.

... у Аргентини постоји једна железничка пруга која 330

километара иде у потпуно правој линији. ... власуље су се носиле још у старом веку. Египћани су бријали главе и стављали на њих нарочите капе од коже или од испреплетаних биљака. Чиновници у Египту имали су власуље које су им падале на рамена и биле иза леђа увијене у ваљак. Код Асираца и Халдејаца владала је иста мода. Римљанка Фаустина, жена Марка Аурелија, променила је за 19 година 300 разних власуља.

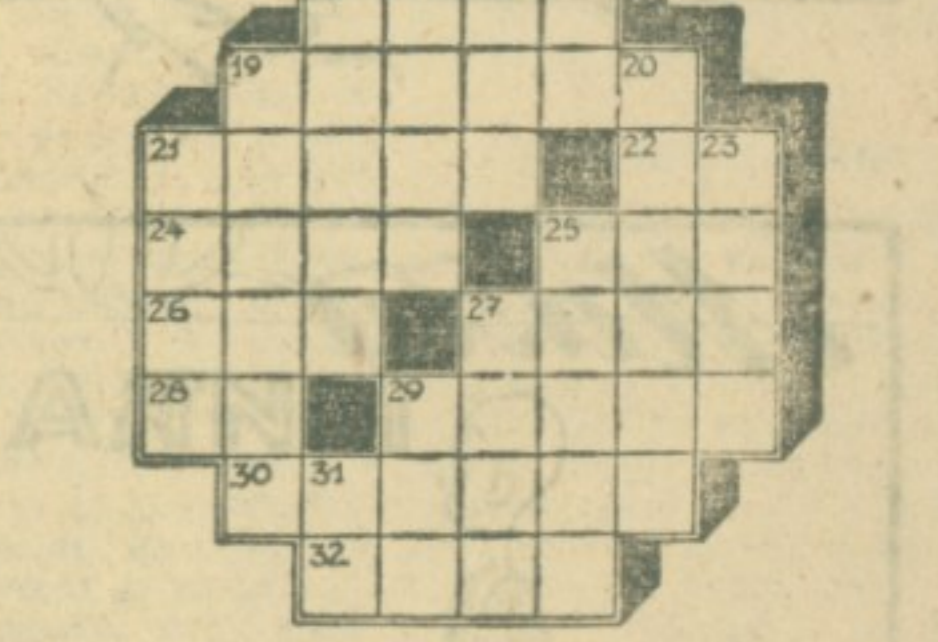
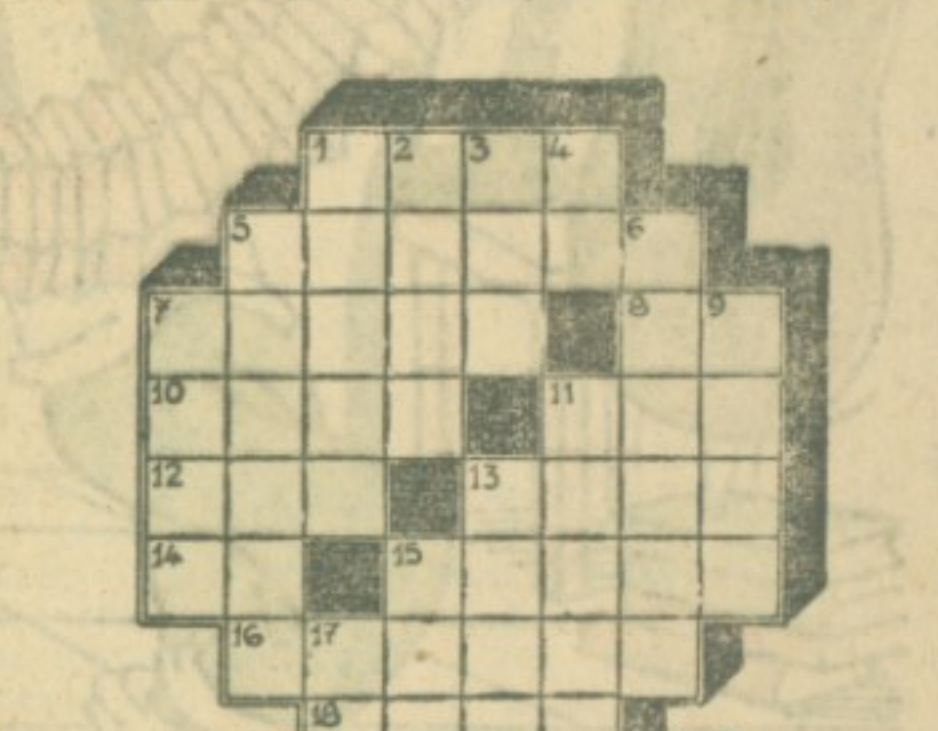
... топови су се појавили пре пушака. Колико је досад могло бити утврђено, топове пуњене барутом први су употре-

били Енглези, 1346 године, у бици код Променила, против француског владара Филипа Валоа.

Водоравно: 1) пољопривредна алатка; 2) град на Сочин; 3) руда; 4) предлог; 5) један облик у коме се јавља кисеоник; 6) град у Западној Немачкој; 7) врста плодне земље; 8) превозно средство; 9) елиптирана свежа; 10) барјунцова со; 11) козачки војсковођа; 12) старо име Ирске; 13) постоље; 14) полуострво у Грчкој; 15) скраћеница за „рачуна“; 16) језан инсект; 17) страна мушког име; 18) грубо вунено сукно; 19) неуглашница; 20) узвик; 21) биљка полупаразит; 22) кратак предач у стиху; 23) брод.

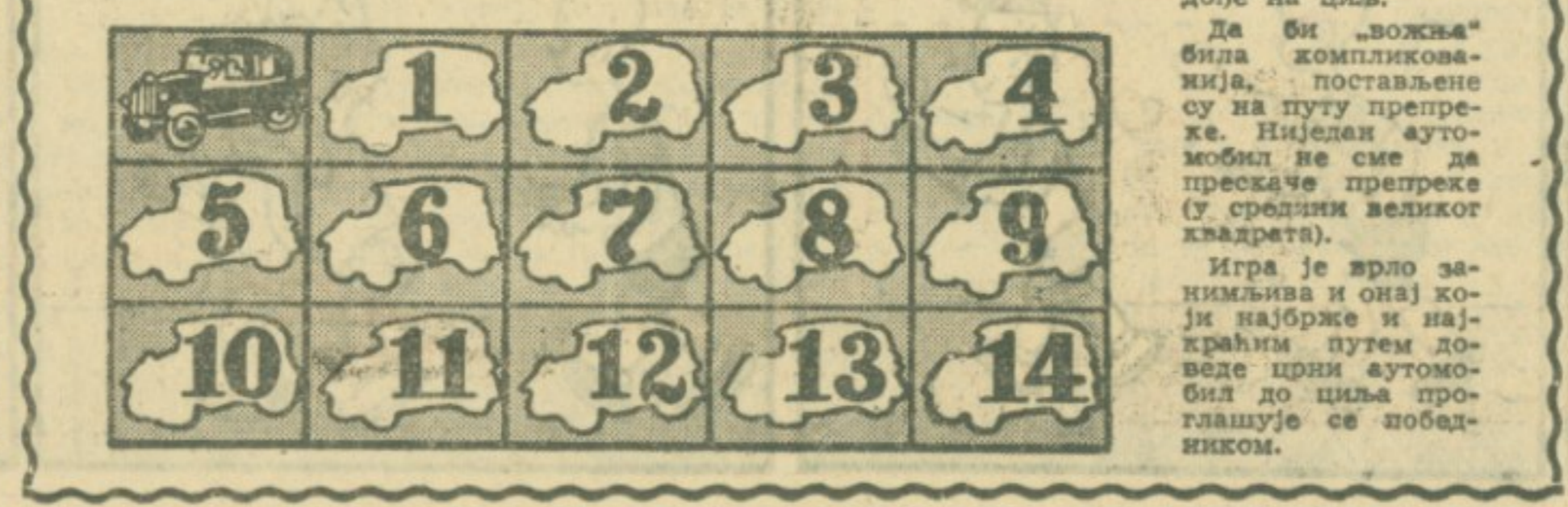
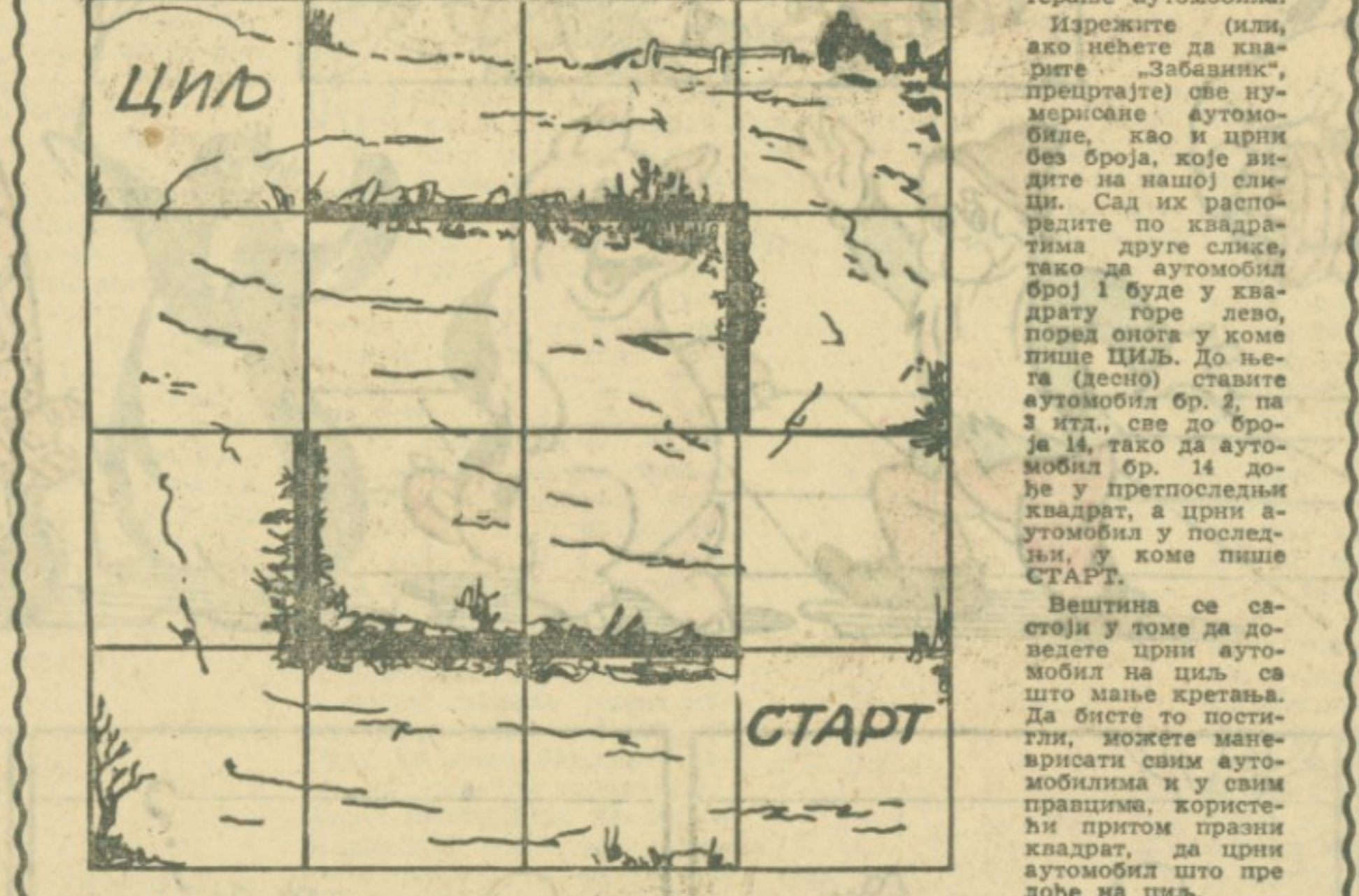
Усправно: 1) јужни плод; 2) расположење; 3) илени производ; 4) инцирјали хрватског књижевника; 5) животиња из рода антилопа; 6) материјал за израду боја; 7) оружје јужноамеричких Индијанаца; 8) боја код коња; 9) река у Хрватској; 10) пустињска животиња; 11) дрвена зграда; 12) дуж одрђена крајњим тачкама лука; 13) део стране у новинама; 14) врста подземног стабла; 15) турско кувачило; 16) драма од Ибзена; 17) врста полоритног комада; 18) речна риба; 19) предлог; 20) слово латинице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) Трифковин) К(оста); 2) Сена; 3) Манила; 4) полонеза; 5) Иса; 6) мит; 7) до; 8) ат; 9) ја; 10) Роузма; 11) бала; 12) Марко; 13) бе; 14) Ин; 15) за; 16) ото; 17) Рид; 18) Ла Палом; 19) Расина; 20) лама; 21) ма.
Усправно: 1) Тено; 2) Книж; 3) сала; 4) алек; 5) Мосор; 6) Азија; 7) пир; 8) ата; 9) Авари; 10) Тулон; 11) оба; 12) мак; 13) метар; 14) озима; 15) бол; 16) ада; 17) опал; 18) Рона; 19) Аса; 20) Лема.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Научите да возите

ЦИЉ

СТАРТ

Ево једне лепе друштвене игре која ће вам дати основно знање за терање аутомобила.

Изрежите (или, ако нећете да кварице „Забавник“, препртајте) све нумерисане аутомобиле, као и црни без броја, које видите на нашој слици. Са њих распоредите по квадратима друге слике, тако да аутомобил број 1 буде у квадрату горе лево, поред онога у коме пише ЦИЉ. До њега (десно) ставите аутомобил бр. 2, па 3 итд., све до броја 14, тако да аутомобил бр. 14 дође у претпоследњи квадрат, а црни аутомобил у последњи, у коме пише СТАРТ.

Вештина се састоји у томе да доведете црни аутомобил на циљ, са што мање кретања. Да бисте то постигли, можете маневрисати свим аутомобилима и у свим правцима, користећи притом празни квадрат, да црни аутомобил што пре дође на циљ.

Да би „вожња“ била компликованија, постављене су на путу препреке. Ниједан аутомобил не сме да прескаче препреке (у средњим великим квадратима). Игра је врло занимљива и онај који најбрже и најкраћим путем доведе црни аутомобил до циља проглашује се победником.

ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА

